

Кіщак І.Т., Корнева Н.О.

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Реалізація стратегічних цілей перспективного розвитку регіонів (держави) потребує проведення економічної політики в креативному руслі шляхом формування найефективніших господарських структур і перерозподілу інноваційних ресурсів на користь докорінно нових виробництв, які визначають сутність та спрямованість трансформаційних процесів і від яких залежать високі темпи економічного зростання. Підвищення ефективності суспільного виробництва розглядається, як наслідок інвестиційної активності конкретного функціонуючого суб'єкта так і їх в комплексі, що в економіко-виробничому сенсі визначає привабливість регіону.

Питома вага Миколаївської області, як адміністративно-територіальної одиниці, в державі за територією займає 4,1 % ; кількістю населення – 2,6 %, по валовому регіональному продукту 2,0-2,2 %; продукції промисловості – 2,1%, валової продукції сільського господарства – 3,5 %, інвестицій в основний капітал – 2,6 %. Питома вага валової доданої вартості промисловості в загальному обсязі валової доданої вартості на протязі 2000-2008 років мала тенденцію до зменшення (з 33,4 % у 2000 р. до 25, 7 % у 2008 р.) при одночасному нарощуванні обсягів реалізованої продукції з 3,1 млрд.грн (2000р.) до 16,9 млрд.грн (у фактичних цінах).

Відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) загальна кількість суб'єктів економіко-виробничої сфери (за всіма видами народногосподарської діяльності) у 2009 році склала 39,2 тис.од., що на 13,1 тис.од більше 2001 року (49,6 %). Із загальної кількості юридичних осіб всіх організаційно-правових форм господарювання в 5 містах області зосереджено 27,4 тис.од, в сільських районах – 11,8 тис.од. Перебуваючи у динамічному розвитку об'єктам господарювання властиві процеси створення нових та ліквідації існуючих, так в 2009 році було створено 1423 нових та ліквідовано 757 існуючих підприємств [2, 636 с.]. За видами економічної діяльності суб'єкти ЄДРПОУ на 01 січня 2010 року розподілялися, % : торгівля – 28,7; сільське господарство, мисливство, лісове господарство, рибальство, рибництво - 15,8; фінансова діяльність, операції з нерухомим майном – 13,1; послуги, діяльність у сфері культури та спорту -11,8; державне управління, освіта, охорона здоров'я – 9,7; будівництво, діяльність транспорту та зв'язку – 9,6; промисловість – 9,5; інші – 1,8.

Загальний обсяг реалізованої промислової продукції суб'єктами господарювання в 2009 році за видами діяльності розподілився таким чином, %: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 25,7; машинобудування -23,8; виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – 23,3; металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів – 18,4;

легка промисловість – 2,6; виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції – 2,9. На протязі 2000 – 2009 років кількість інноваційно-активних підприємств у промисловій галузі по області складала 66 – 63 од. (в тому числі в 2004 – 2007 роках: 44 – 26). В 2009 році інноваційну діяльність здійснювало 63 підприємств, що практично дорівнювало показнику 2000 – 2002 років: 65-66 од. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації скоротилася з 48 од. (2000 р.) до 35 од. (2009 р.), а питома вага інноваційно-активних промислових підприємств до їх загальної кількості - з 31,4 % (2000 р.) до 13,3 % (2009 р.). Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості за всіма напрямками діяльності у 2000 році складав 103,1 млн.грн.; на протязі 2001 – 2008 років мав тенденцію до зростання і в 2009 році досяг 426,3 млн.грн. Джерелами фінансування інноваційної діяльності у 2009 році були власні кошти підприємств - 418,1 млн.грн.; кошти місцевих бюджетів – 5,5 та кошти державного бюджету – 2,7 млн.грн. Обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2000 році склав 96, 4 млн.грн і зріс до 514,1 млн.грн у 2009 році, що відповідно становило 3,5 та 3,1 % до загального обсягу реалізованої промислової продукції. Із загального обсягу реалізованої інноваційної продукції в 2000 році експортовано цієї продукції на суму 23,3 млн.грн, в 2009 році - 353,6 млн.грн, що відповідно склало 24,1 та 68,8%. Вищезазначене свідчить, що не зважаючи на скорочення кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, при певній стабільності інноваційно-активних, тенденція реалізації інноваційної продукції характеризується зростанням, як в цілому, так і на експорт за рахунок збільшення залучення власних коштів. Для Миколаївської області, як в цілому і по Україні, є характерними особливості інвестиційної політики, що визначаються ситуацією, яка склалася в інвестиційному комплексі та інвестиційній діяльності: - надзвичайно низькі темпи оновлення виробничих фондів: основним фондам промисловості, транспорту та будівництва властиве 80% зношення; - деформована структура економіки з переважанням частки сировинно - спрямованих галузей, її витратний характер; - зниження попиту промислового сектора на інноваційні продукти, інтенсивний розвиток виробництва нижчих технологічних укладів; - зниження питомої ваги амортизаційних відрахувань у структурі витрат на фінансування технічного розвитку підприємств; - питома вага нагромаджень населення становить близько 10,6 % доходів; - дефіцит оборотних коштів підприємств умовах інфляції [3, с. 33 - 46].

Узагальнені дані у сфері інвестиційної діяльності засвідчили, що загалом інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів на протязі 2002-2009 років по області зросли з 1,2 млрд.грн до 4,9 млрд.грн (в фактичних цінах); в тому числі у матеріальні активи до 4,7 млрд.грн; нематеріальні активи - до 153,5 млн.грн. За джерелами фінансування капітальні інвестиції у 2009 році розподілились таким чином, % : власні кошти підприємств – 83,6; кредити банків та інших позичок – 6,1; кошти державного бюджету – 4,1; кошти місцевих бюджетів – 4,0; кошти іноземних інвесторів – 0,8; інші джерела фінансування – 1,4. Із загальної суми інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування 4,0 млрд.грн

лева доля припадає на власні кошти підприємств 83,3% (3,3 млрд.грн); кошти державного та місцевого бюджетів – 6,3%; кредити банків – 6,3; інші джерела фінансування – 4,1%. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в 2009 році сформувалась таким чином, % : промисловість – 40,8; транспорт і зв'язок – 27,5; оптова і роздрібна торгівля – 10,2; сільське господарство, мисливство та лісове господарство – 7,7; будівництво – 1,2; інші види діяльності -12,6.

Результати практичних досліджень окремих підприємств з інноваційно-інвестиційної діяльності засвідчили, що на їх інноваційну політику та регіону впливають такі фактори : стан основних виробничих фондів і ефективність їх використання; ступінь розвитку форм власності і рівень ефективності управління; тип відтворення; рівень науково-технічного прогресу; структура суспільного виробництва і напрями щодо її зміни. Вважаємо, що в області має бути побудована ефективна інвестиційна модель, яка б була здатна забезпечити фінансування модернізації і нарощування виробничих потужностей, які є основними на шляху забезпечення сталої економіко-виробничої діяльності підприємств. Діалектика взаємодії інноваційної та інвестиційної діяльності заснована на лініях прямого і зворотного зв'язку. Так, інноваційна діяльність сприяє зростанню виробництва, а інвестиційна – прискоренню досягнення визначеної мети підприємством. У зворотному зв'язку інвестиційна не привабливість економіко-виробничого ресурсу будь якого регіону є основною складовою обмеження впровадження інноваційних заходів.

Інвестиційну привабливість конкретних підприємств (регіону) визначають через ефективність інвестування. Враховуючи багатофакторність елементів впливу на інвестиційну ефективність їх поділяють на економічні, технічні, екологічні й соціальні. Кожен елемент впливу описується відповідними критеріями: а) економічні критерії характеризуються платоспроможністю, фінансовою стійкістю, прибутковістю; б) технічні критерії характеризуються фондомісткістю, технічним рівнем; в) екологічні критерії визначають стан навколишнього середовища, вплив діяльності підприємства на довкілля; екологічну безпеку; д) соціальні критерії характеризуються рівнем доходності населення та задоволення його життєвоважливих потреб, станом та розвитком соціально-побутової інфраструктури, соціальною стабільністю і добробутом людей.

Теоретико-методологічна основа дослідження визначення ефективності і привабливості підприємств ґрунтується на встановленні узагальнюючого інтегрального показника, який має враховувати всі сукупні витрати [1, с.200-202]:

$$\Pi_i = \frac{(B_n + OfK_1 + O_3K_2 + B_{np} + B_k + B_e)}{\Pi_p} * \sum K_i \quad (1)$$

де B_n – витрати на виробництво й реалізацію продукції; Of – вартість основних фондів; O_3 – вартість оборотних засобів; B_{np} – витрати на утримання працівників; B_k – витрати на погашення кредитів; B_e – екологічні витрати; K_1 – коефіцієнт використання основних засобів; K_2 – коефіцієнт використання

оборотних засобів; K_i – сумарний коефіцієнт технічного рівня підприємства; Pr – прибуток підприємства від реалізації продукції та послуг.

Визначення сумарного коефіцієнту технічного рівня підприємства (K_i) передбачає врахування значень наступних коефіцієнтів:

$$K_i = K_m + K_\phi + K_o + K_{kз} + K_{mз} \quad (2)$$

де K_m – коефіцієнт технологічності, що визначає сучасність технологічних процесів; K_ϕ – коефіцієнт фондоозброєності виробництва; K_o – коефіцієнт технічного рівня об'єкту виробництва; $K_{kз}$ – коефіцієнт конкурентоспроможності продукції; $K_{mз}$ – коефіцієнт транспортного забезпечення виробництва.

Кожен із означених коефіцієнтів має свої особливості визначення і нормативи. Прибуток підприємства, як основний показник ефективності і раціональності використання ресурсів, в свою чергу надто чутливий до змін реалізаційних цін, що може призвести до викривлення фактичних результатів. Поряд з цим запровадження та дотримання системи показників, що визначають окремі елементи ефективності та загальну ефективність, дає можливість здійснити комплексний аналіз та одержати достовірні висновки про економічну ефективність інвестування.

Результати практичної діяльності підприємств області засвідчили, що інноваційно-інвестиційний напрям їх діяльності має стати тим фундаментом, який визначатиме економічний потенціал та потужність регіону, його стабільність, системність та перспективи розвитку. Інноваційна модель розвитку економіки регіону та в цілому держави, яка у світі визначається на рівні 40 % інноваційності, потребує формування та цілеспрямованої реалізації відповідної інноваційної політики. Враховуючи досвід наявних моделей інноваційної політики в світовій практиці ведення господарської діяльності, в першу чергу американської та японської, які мають певні відмінності між собою, вважається, що в Україні має бути вибудована та запроваджена така модель інноваційної політики, яка б в концептуальному плані враховувала і реалізовувала принципи вільної конкуренції, виокремлення першочергових пріоритетних галузей технологічного розвитку з поступовим залученням інших та державне забезпечення стимулювання проектів з конкретних технологій.

Література

1. Павлюк Н.В. Особливості інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування західного регіону України // Новітні тенденції і стратегії розвитку міжнародної торгівлі: фінансово- економічний та правовий аспекти: Збірн. матер. V між.народ. наук-практ. конф. – К.; 2007. – С.200-202.
2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2009 рік // Головне управління статистики у Миколаївській області. – Миколаїв. – 2010. – 636 с.

3. Цихан Т.В. О концепции технологических укладов и приоритетах инновационного развития Украины Теория и практика управления – 2005.-№1. - С.33-46.

Коробський Р.В., Чеховська В.О.

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ризик властивий будь-якій сфері людської діяльності, отже, сама по собі наявність ризику, який супроводжує діяльність конкретного підприємства, не є ані перевагою, ані недоліком. Навпаки, відсутність ризику, тобто небезпеки настання непередбачених і небажаних для суб'єкта наслідків його дій, як правило, врешті-решт, шкодить економіці, підриває її динамічність та ефективність. Відомо, що “винагородою” за витрачені підприємцем час, зусилля і здібності можуть бути як прибуток, так і збитки. Однак підприємець виявляє готовність йти на ризик за умов невизначеності, оскільки поряд із ризиком втрат існує й можливість отримання додаткових доходів. Таким чином, ризик виступає моделлю зняття підприємцем невизначеності, адже, намагаючись “зняти” ризиковану ситуацію, суб'єкт робить вибір і прагне реалізувати його.

Разом із тим, питанням управління ризиками партнерських відносин вітчизняні науковці достатньо уваги майже не приділяли. Для його вирішення пропонується використовувати відому й уже досить розвинуту на заході концепцію фінансової інженерії, в якій закладено великий потенціал розвитку інтелектуальних інновацій. У сучасних умовах, коли бізнес увійшов в епоху “інтелектуальної економіки” або, як її ще називають, “економіки знань”, на перший план виходять інновації та інтелектуальні (творчі) здобутки людей. Відбувається трансформація конкуренції товарів і послуг на конкуренцію організацій у місцевості й майстерності управління. Отже, за таких умов виживають саме ті підприємства, які гнучко реагують на вимоги ринку, адаптовані до організаційної перебудови внутрішньовиробничого управління з метою його вдосконалення, підвищення ефективності, а також зміцнення ринкових позицій серед інших елементів мета економічної системи, тобто які інноваційно розвиваються.

Таким чином, розвиток систем управління соціально-економічними системами в умовах ризику має ґрунтуватися на всебічному опануванні процесними інноваціями (новими формами організації управління у виробництві і збуті), а саме на:

- удосконаленні процесів взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем через нововведення в організації збутової та закупівельної діяльності;
- інноваціях, які підвищують роль договірної дисципліни через підвищення ефективності роботи з контрагентами (діловими партнерами) підприємства;
- розробці нових схем співробітництва з посередниками й торговими представниками;